

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite leęi

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite leęi*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=21249>

Özet

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği (E-DEHÖ), Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) semptomlarının erişkin popülasyonda değerlendirilmesi amacıyla uyarlanmış 48 maddelik, üç faktörlü bir psikometrik araçtır. Ölçek, özellikle dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik/dürtüsellik ve ilişkili sorun alanların ölçmeyi hedefler. Türkçeye adaptasyonu, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Şennur Günay, Cengiz Savran ve Uğur M. Aksoy tarafından 2005 yılında yayımlanmıştır.

Ölçek, bireylerin DEHB ile ilişkili davranışsal ve bilişsel sorunlarının sıklığına 4'lü Likert derecelendirme sistemi üzerinden rapor etmelerine olanak tanır. Yüksek psikometrik yeterliliğe sahip olduğu belirlenen E-DEHÖ, klinik ve araştırma ortamlarında erişkin DEHB tanısında desteklemek amacıyla kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği, DEHB, Yetişkin Psikopatolojisi, Psikometrik Araç, Uyarılma, Güvenirlik, Geçerlik.

Yazarlar

Şennur Günay, Cengiz Savran, Uğur M. Aksoy.

Amaç

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği'nin temel amacı, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) semptomlarının erişkin bireylerdeki şiddetini ve sıklığını güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektir. Bu adaptasyon çalışması, orijinal ölçeğin kültürel ve dilsel eteğerliliğini sağlamayı ve Türk popülasyonu için norm çalışmaları gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

Ölçek, klinik ve araştırma ortamlarında, özellikle erişkin DEHB tanısında destekleyici bir tarama aracı olarak kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Elde edilen skorlar, bireyin dikkat, dürtüsellik ve hiperaktivite ile ilişkili zorluklarının düzeyini belirlemeye yardımcı olur ve tedavi planlamasına katkı sağlar.

Yapı

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği (E-DEHÖ), klinik psikoloji alanında merkezi bir bozukluk olan **Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu**'nun (DEHB) temel boyutlarının ölçmektedir. Ölçek toplam 48 maddeden oluşmakta ve faktör analizi sonucunda belirlenen üç ana

alt boyuta ayrılmaktadır.

Bu üç faktör, DEHB'nin yaygın olarak kabul edilen semptom kümelerini temsil eder:

Dikkat Eksikliği (1 Madde): Bu boyut, detaylara odaklanma zorluğu, organizasyon eksikliği ve görevleri sürdürmede yaşanan güçlükler gibi bilişsel dikkat süreçlerindeki aksaklıklar kapsar. (Örneğin: Ayrıntılara dikkat etmekte zorluk ya da okul, iş ve diğer etkinliklerde dikkatsizce hatalar yapma).

Aşırı Hareketlilik/Dürtüsellik (4 Madde): Bu boyut, motor huzursuzluk, yerinde duramama, aşırı konuşma ve düşünmeden hareket etme eğilimi gibi davranışsal kontrol sorunlarını içerir. (Örneğin: Boş zaman faaliyetlerini sessizce yapmakta güçlük).

Sorun (İlişkili Zorluklar) (19 Madde): Bu üçüncü faktör, DEHB ile sıkı ilişkili tanımlanan sosyal ve duygusal düzenleme zorluklarını, özellikle kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan agresif veya çatışmacı eğilimleri (sözel saldırı) ölçmektedir.

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliliği, **Varimax rotated** yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen faktör analizi ile incelenmiştir. Bu analiz sonucunda, ölçeğin teorik yapıyla uyumlu olarak üç alt boyutta toplandığı belirlenmiştir. Bu üç faktörlü yapı, erişkin DEHB semptomlarının farklı yönlerini temsil etme kapasitesini göstermektedir.

Faktör analizinde elde edilen özdeğerler (eigenvalues), bu üç faktörün ölçek varyansına önemli katkı sağladığını işaret etmektedir: Birinci alt boyutun özdeğeri **9.182**, ikinci alt boyutun özdeğeri **7.356** ve son alt boyutun özdeğeri **5.495** olarak rapor edilmiştir. Bu yüksek özdeğerler, ölçeğin yapısal olarak güçlü ve geçerli olduğunu desteklemektedir.

Güvenirlik

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmaları, hem iç tutarlılık hem de zamana bağlı tutarlılık (test-tekrar test) yöntemleriyle detaylıca incelenmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği, iki uygulama arasındaki devamlılık katsayısı olarak hesaplanmış ve oldukça yüksek bir değer olan **0.953** olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin zaman içinde kararlı ölçümler sağladığını göstermektedir.

İç tutarlılık güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğin maddeleri arasında yüksek düzeyde homojenlik olduğu görülmüştür. Hesaplanan katsayılardan en yüksek güvenilirliği **Cronbach Alfa** değeri (**0.9566**) vermiştir. **Spearman Brown** ve **Guttman** teknikleri ile hesaplanan katsayılar da yüksek düzeyde güvenilirlik göstermiştir (her ikisi de **0.9072**) ve ölçeğin genel olarak klinik kullanımı için mükemmel düzeyde güvenilir olduğunu kanıtlamıştır.

Faktör Analizi

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği'nin yapısal özelliklerini belirlemek amacıyla **Varimax döndürme yöntemi** kullanılarak açklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, 48 maddelik ölçek yapısının üç temel faktörde toplandı tespit edilmiştir. Bu üç faktörlü yapı, ölçeğin kapsadığı DEHB semptomlarının farklı alt boyutlarının temsil etmektedir.

Faktörlerin madde yükleri ve özdeğerleri, bu boyutların bamsız ve anlamlı yapılar olduğunu doğrulamaktadır. Faktörlerin madde dağılımı şöyledir:

Birinci Alt Boyut (Dikkat Eksikliği): Özdeğer 9.182

İkinci Alt Boyut (Aşırı Hareketlilik/Dürtüsellik): Özdeğer 7.356

Üçüncü Alt Boyut (Sorunlu İlişkili Zorluklar): Özdeğer 5.495

Araç

Test Çeşidi: Uyarlama (Adaptation)

Format: Kendi kendine raporlama (Self-Report) formatında, 48 maddelik çok boyutlu ölçek.

Mevcut Diller: Türkçe (Adaptasyon çalışması).

Popülasyon Grubu: Klinik ve genel popülasyon erişkinleri.

Yaş Grubu: Erişkinler (Yetişkinler).

Popülasyon Detayları: Türkiye'deki yetişkin bireyler üzerinde dilsel erişilebilirlik, geçerlik, güvenirlik ve norm çalışmaları yapılmıştır.

Test Metodolojisi: Ölçek, 4'lü **Likert tipi derecelendirme** kullanılmaktadır. Derecelendirme seçenekleri, semptomun şiddetini ölçmeye yöneliktir:

0 = hemen hiç

1 = biraz ya da bazen

2 = şiddetle

3 = çok şiddetli

Anahtar Kelimeler

DEHB Yetişkin, Psikolojik Ölçek, **Likert Ölçeği**, 4 Tutarlılık, Türk Psikolojisi, **Şennur Günay**, Psikometri.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Şennur Günay

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi mevcut değildir.

Bağlı Kuruluş E-posta Adresleri: ataegitimdergi@marmara.edu.tr (Dergi iletişim adresi)

Yayın Adresi: Makalenin yayınlandığı dönemde Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ile ilişkilidir.

İzinler, Ücret ve Test Yılı

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği'nin Türkçe adaptasyon çalışması 2005 yılında yayınlanmıştır. Ölçeğin kullanımı için gerekli izinler ve ücret bilgisi hakkında kesin bilgi edinmek amacıyla sorumlu yazar (Şennur Günay) veya makalenin yayınlandığı dergi (M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi) ile iletişime geçilmesi önerilmektedir.

Çalışmanın orijinal PDF dokümanına aşağıdaki bağlantı üzerinden erişilebilir: eriskin-dikkat-eksikligi-ve-hiperaktivite-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Günay, Ş., Savran, C., & Aksoy, U. M. (2005). Erişkin Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Ölçeğinin dilsel geçerlik, geçerlik güvenirlik ve norm çalışması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 133-150.

Erişkin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri, orijinal kaynakta belirtilen örnek maddelerdir ve hiçbir şekilde değiştirilmemiştir.

Ölçek 48 madde üç faktörlü yapıdadır.

Dikkat Eksikliği (1m): Ayrıntılara dikkat etmekte zorluk ya da okul, iş ve diğer etkinliklerde dikkatsizce hatalar yapma

Aşırı Hareketlilik/Dürtüsellik (4m): Boş zaman faaliyetlerini sessizce yapmakta güçlük

Sorun (19m): Sözel saldırganlık